

สหกรณ์ออมทรัพย์: เจ้าหนี้ครัวเรือนที่ต้องจับตา

ช่วงที่ผ่านมามีข่าวมากมายเกี่ยวกับหนี้ครัวเรือนว่าเพิ่มขึ้นเร็วมาก และอยู่ในระดับสูงจนน่าเป็นห่วง โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้เปิดเผยว่ายอดหนี้ครัวเรือนนั้นสูงเฉียด 9 ล้านล้านบาท หรือสูงถึง 77.5% ของ GDP แม้ว่าอัตราการขยายตัวในไตรมาสแรกของปี 2556 ที่ 14.8% ต่อปี จะคลายความร้อนแรงลงจากที่ขยายตัวถึง 17.4% ในไตรมาสสุดท้ายของปี 2555 แต่ก็นับว่าเป็นการเพิ่มขึ้นที่เร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้และเงินออม เป็นเหตุให้หลายฝ่ายออกมาแสดงความเป็นห่วงและเกรงว่าจะเกิดผลเสียแก่ระบบเศรษฐกิจในวงกว้าง หากเศรษฐกิจเกิดการชะลอตัว และส่งผลให้ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้

42% ของสินเชื่อครัวเรือนนั้นปล่อยโดยธนาคารพาณิชย์ ซึ่งถึงแม้จะมีสัดส่วนที่สูงแต่กลับไม่น่าเป็นห่วงเท่าไร ในแง่ของผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม ด้วยเหตุผลสามข้อด้วยกัน หนึ่งคือ สินเชื่อประเภทนี้มีสัดส่วน NPL ค่อนข้างต่ำ อยู่ที่ประมาณ 2% เมื่อเทียบกับสินเชื่อประเภทอื่น ๆ ข้อที่สอง เป็นเงินกู้เพื่อการซื้อที่อยู่อาศัย และสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็น 3 ใน 4 ของสินเชื่อทั้งหมดไปแล้ว ซึ่งเงินกู้ทั้งสองประเภทจัดเป็นสินเชื่อคุณภาพดีกว่าสินเชื่อเพื่อการบริโภคอื่น ๆ เพราะมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และข้อสุดท้ายธนาคารพาณิชย์ไทยมีฐานะทางการเงินที่เข้มแข็งพอที่สามารถที่จะรับมือกับหนี้ภาคครัวเรือนได้ วิธีหนึ่งที่จะวัดว่าธนาคารพาณิชย์มีเสถียรภาพทางการเงินคือดูจากเงินกองทุนชั้นที่ 1 ต่อสินทรัพย์เสี่ยง ซึ่งปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ไทยมีอัตราส่วนที่เฉลี่ยอยู่สูงถึง 11.63% ใกล้เคียงกับของธนาคารพาณิชย์ในสหภาพยุโรป¹ ในขณะที่เกณฑ์ขั้นต่ำของ ธปท. กำหนดไว้ที่ 4.25%

¹ European Central Bank.

แต่ใครจะคาดว่าหนี้ครัวเรือนสูงถึง 1.4 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 15% ของหนี้ครัวเรือนทั้งหมด เป็นหนี้ที่ปล่อยโดยสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ส่วนใหญ่จัดตั้งขึ้นตามหน่วยงานราชการ หรือบริษัทเอกชนต่างๆ ทำหน้าที่คล้าย ๆ ธนาคารพาณิชย์คือรับฝากเงิน และให้กู้เงิน โดยมีจุดเริ่มต้นเพื่อส่งเสริมการออม และเป็นสวัสดิการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิก ปัจจุบันได้กลายมาเป็นเจ้าหนี้ครัวเรือนรายใหญ่อันดับ 3 รองจากธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

สหกรณ์ออมทรัพย์โตเร็วมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ในระยะเวลาเพียง 5 ปี จาก 2551-2555 มียอดเงินให้สินเชื่อเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า สินทรัพย์โตขึ้น 76% มีสมาชิกทั่วประเทศรวม 2.8 ล้านคน มีเงินรับฝากจากสมาชิกเกือบ 4.5 แสนล้านบาท และมีส่วนของทุนเรือนหุ้นที่มาจากการซื้อหุ้นของสมาชิกอีก 6 แสนล้านบาท รวมแล้วมีสินทรัพย์รวม 1.5 ล้านล้านบาท คิดเป็น 13% ของสินทรัพย์รวมในระบบธนาคารพาณิชย์ เทียบขนาดได้เท่ากับธนาคารออมสิน

ตารางที่ 1 งบดุลของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วประเทศประจำปี 2555

งบดุลของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมประจำปี 2555

หน่วย: พันล้านบาท

สินทรัพย์	หนี้สิน	
		756
เงินสดและเงินฝาก	63	เงินรับฝาก 448
ลูกหนี้ระยะสั้น	149	เจ้าหนี้ระยะสั้น 245
เงินลงทุนระยะยาว	149	เจ้าหนี้ระยะยาว 51
ลูกหนี้ระยะยาว	1,023	หนี้สินอื่นๆ 12
สินทรัพย์อื่นๆ	86	
	ทุน	714
	ทุนเรือนหุ้น	602
	ทุนสำรอง	57
	กำไร	47
	อื่นๆ	8
รวม	1,470	รวม 1,470

ที่มา: รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินสหกรณ์ออมทรัพย์ 2555

สหกรณ์ออมทรัพย์ปล่อยกู้ให้กับครัวเรือนเพิ่มเป็นเกือบ 2 เท่า ใน 5 ปีที่ผ่านมา

ถึงแม้หนี้เสียจากงบการเงินจะยังดูไม่สูงมากก็ตาม แต่ก็มี 3 เหตุผลอีกเช่นกันที่ทำให้เราต้องพิจารณาเป็นพิเศษ

1. สหกรณ์มีมาตรฐานการกันสำรอง สำหรับ NPL ต่ำกว่าเกณฑ์สำรองของธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์มีเกณฑ์การตั้งสำรองสำหรับลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงที่เคร่งครัดน้อยกว่าธนาคารพาณิชย์ (ดูตารางที่ 2) ในปี 2555 มีการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญทั้งหมด 3 พันล้านบาท จากสินเชื่อทั้งหมด 1 ล้านล้าน หรือคิดเป็นเพียง 0.3 % เท่านั้น

ตารางที่ 2 อัตราการกันเงินสำรอง (ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ) ของสหกรณ์ออมทรัพย์ ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์

ประเภทสินทรัพย์	ระยะเวลาการค้างชำระ	อัตราการกันเงินสำรอง (ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ) สหกรณ์ออมทรัพย์	ธนาคารพาณิชย์.
สินทรัพย์จัดชั้นสูญ	ตัดออกจากบัญชี	100%	100%
สินทรัพย์จัดชั้นสงสัยจะสูญ	>12 เดือน	100%	100%
สินทรัพย์จัดชั้นสงสัย	6-12 เดือน	50%	100%
สินทรัพย์จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐาน	3-6 เดือน	20%	100%
สินทรัพย์จัดชั้นกล่าวถึงเป็นพิเศษ	1-3 เดือน	0%	≤ 2%
สินทรัพย์จัดชั้นปกติ	≤ 1 เดือน	0%	≤ 1%

ที่มา: กรมส่งเสริมสหกรณ์, ธนาคารแห่งประเทศไทย

2. สหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้มีหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรง มีแต่หน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริม อย่างกรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ทำหน้าที่ตรวจสอบบัญชี ทั้งสองหน่วยงานอาจจะไม่มีความเชี่ยวชาญในการกำกับดูแลสถาบันการเงินเท่ากับธนาคารแห่งประเทศไทย และยังไม่ได้มีการออกกฎระเบียบที่ชัดเจนสำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงด้านต่าง ๆ อย่างเช่นที่สถาบันการเงินทั่วไปทำ ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่สหกรณ์ออมทรัพย์ที่ควรมีการกำกับดูแลเสมือนว่าเป็นสถาบันการเงิน แต่รวมถึงสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ซึ่งทำหน้าที่คล้ายคลึงกับสถาบันการเงินด้วยเช่นกัน

3. เงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ได้รับความคุ้มครองจากสถาบันคุ้มครองเงินฝาก มีเพียงกฎกระทรวงกว้างๆ ให้สำรองสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝากไว้ไม่ต่ำกว่า 1% เท่านั้น หากเกิดเหตุการณ์ที่สหกรณ์ออมทรัพย์แห่งใดแห่งหนึ่งล้ม สมาชิกที่ฝากเงินมีโอกาสที่จะไม่ได้รับเงินคืนเลยไม่ว่าจะมีเงินในบัญชีมากน้อยเท่าใดก็ตาม แม้ว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้าง แต่แน่นอนว่าจะกระทบกับสมาชิกที่เป็นประชาชนทั่วไป ในฐานะผู้ฝากเงิน และผู้ถือหุ้น ซึ่งตามระเบียบสหกรณ์นั้นบังคับให้สมาชิกทุกคนต้องถือหุ้นเป็นประจำ และสามารถขายคืนได้เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิก โดยสหกรณ์จะจ่ายปันผลตามมูลค่าหุ้นให้กับสมาชิกทุกปีที่มีกำไร แม้ในทางบัญชีจะบันทึกว่าเป็นทุน แต่สมาชิกรับรู้ว่าเป็นเงินฝากประเภทหนึ่ง ซึ่งสหกรณ์มีภาระต้องจ่ายคืนเต็มจำนวนหากสหกรณ์ล้ม จึงไม่เหมือนกับส่วนของทุนของบริษัททั่วไป ที่มูลค่าหุ้นจะลดลงหากบริษัทประสบปัญหาทางการเงิน

อย่างไรก็ตามเมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มีการจัดตั้งโครงการเงินออมเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการเงิน โดยชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เข้าร่วมโครงการ โดยสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการต้องซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินไม่น้อยกว่าร้อยละ 2 ของยอดเงินฝาก เมื่อประสบปัญหาสภาพคล่อง สหกรณ์ออมทรัพย์สามารถกู้ยืมจากชุมนุมสหกรณ์ได้ไม่เกิน 3 เท่าของมูลค่าตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นระยะเวลา 3 เดือน อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมายังมีสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการไม่มากนัก

บางคนอาจคิดว่าสหกรณ์ออมทรัพย์อาจจะไม่จำเป็นต้องมีการกำกับดูแลอย่างสถาบันการเงิน แต่จากกรณีของสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่นน่าจะเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นผลของความหละหลวมของการกำกับดูแลการปล่อยสินเชื่อ ที่นำไปสู่การยกยอกเงิน และการให้กู้กับบริษัทพวกพ้องที่มีหลักทรัพย์มูลค่าต่ำกว่ามูลหนี้ มูลค่ากว่าหมื่นล้านบาท ส่งผลให้ในปัจจุบันสหกรณ์เครดิตยูเนียน คลองจั่นขาดสภาพคล่อง ต้องหยุดการบริการ เบิกถอนเงินฝากชั่วคราว นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงปัญหาของการไม่มีระบบคุ้มครองเงินฝาก เนื่องจากมีสหกรณ์อื่น ๆ ฝากเงินกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่นกว่า 8 พันล้านบาท² ซึ่งถ้าไม่สามารถเบิกถอนเงินฝากได้ ก็จะส่งให้สหกรณ์อื่น ๆ ก็อาจประสบปัญหาสภาพคล่องตามไปด้วย

ข่าวดีก็คือ สหกรณ์ออมทรัพย์มีความเชื่อมโยงกับธนาคารพาณิชย์น้อยมาก เงินฝากที่สหกรณ์ออมทรัพย์ฝากกับธนาคารพาณิชย์รวม คิดเป็นเพียง 0.3% ของเงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ สหกรณ์ออมทรัพย์มีการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์คิดเป็น 2% ของสินเชื่อทั้งระบบเท่านั้น หากเกิดปัญหาอาจจะยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจมหภาค นอกจากนี้ สัดส่วน NPL ของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นยังต่ำกว่าสัดส่วน NPL ของทั้งระบบธนาคารพาณิชย์

แต่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น ก็คงถึงเวลาที่จะต้องทบทวนว่าเราควรมีหน่วยงานการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์เสมือนหนึ่งว่าเป็นสถาบันการเงินหรือไม่ และหน่วยงานใดควรทำหน้าที่นี้ รวมถึงเรื่องเกณฑ์การปล่อยสินเชื่อ และการบริหารความเสี่ยง และการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญทางการเงินให้สมาชิกได้รับทราบ และร่วมตรวจสอบ รวมทั้งการตั้งระบบประกันเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์เองก็เป็นเรื่องจำเป็น ไม่ว่าจะระบบสมัครใจหรือต้องบังคับให้สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกแห่งต้องเข้าร่วม จะบริหารงานโดยเป็นกองทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์เอง หรือจะร่วมกับสถาบันคุ้มครองเงินฝากก็ตาม

² <http://thaipublica.org/2013/07/credit-unions-klongchan-13/>

Box: สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น

สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่นเป็นสหกรณ์ที่ใหญ่ที่สุดทั้งในด้านจำนวนสมาชิก และมูลค่าสินทรัพย์ โดยรายงานประจำปี 2555 ระบุว่าสหกรณ์ฯ มีสมาชิกสามัญและสมาชิกสมทบ 52,683 คน และมีสินทรัพย์ 21,790 ล้านบาท

ต่อมาได้มีการตรวจสอบสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น และพบความผิดปกติในการปล่อยกู้ที่ผิดระเบียบ และมีข้อสงสัยให้แก่สมาชิกสมทบ 27 ราย เป็นมูลค่ากว่า 1.2 หมื่นล้านบาท และมีการปล่อยกู้เงินตรงจ่ายอีก 3 พันล้านบาท รวมทั้งมียอดดอกเบี้ยค้างชำระสูงถึง 1.2 พันล้านบาท คิดเป็น 73% ของดอกเบี้ยที่ควรได้รับ อันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น และสภาพคล่อง จนกระทั่งปัจจุบัน อดีตคณะกรรมการบริหารยังอยู่ระหว่างการถูกสอบสวน และสหกรณ์ได้ระงับการเบิกถอนของสมาชิกชั่วคราว

สำหรับสาเหตุ คณะกรรมการตรวจสอบพบข้อสงสัยว่า นายศุภชัย ศรีศุภอักษร อดีตประธานกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ฯ ในช่วงปี 2551-2554 ได้อนุมัติสินเชื่อที่ผิดกฎระเบียบ และสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับนายศุภชัยและมีข้อมูลทางการเงินที่ผิดปกติ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่บางคนของสหกรณ์ฯ ยังอาจอำพรางการขาดชำระหนี้ของลูกค้า โดยสร้างหลักฐานการชำระหนี้เท็จอีกด้วย

ที่มา: รายงานประจำปีสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น 2555, Thaipublica.org

ผู้จัดทำ

ศิริกัญญา ตันสกุล

Senior Analyst

sirikanya@thailandff.org

จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท สาขา เศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และระดับปริญญาโท สาขา Economics, Markets, and Organization จาก Toulouse School of Economics มีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิจัยกับหลายสถาบัน เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

สถาบันอนาคตไทยศึกษา

มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา
THAILAND FUTURE
FOUNDATION

โทร. 02 264 5481-3

โทรสาร 02 264 5480

อีเมล network@thailandff.org

www.thailandfuturefoundation.org

ENGAGE * ANALYZE * INFORM

ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในรายงานฉบับนี้เป็นการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เชื่อได้ว่าน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม สถาบันอนาคตไทยศึกษา (“สถาบันฯ”) ไม่ว่าจะป็นองค์กร ผู้บริหาร หรือพนักงานไม่ขอรับรองและรับประกันความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความใดๆ ในรายงานฉบับนี้ รวมทั้งลำดับเวลา ความเป็นปัจจุบัน ความสมบูรณ์ และความเหมาะสมเพื่อวัตถุประสงค์ของรายงานฉบับนี้ ไม่ว่าจะป็นข้อมูลจากบุคคลที่สามหรือข้อมูลอื่นใด หากเกิดความสูญเสียหรือเสียหายแก่ผู้ใช้บริการหรือบุคคลอื่น ไม่ว่าจะจากการประมาท เลินเล่อ หรือการละเว้นทั้งหมดหรือบางส่วนในการจัดการรวบรวม ตัดต่อ หรือเขียนรายงานนี้ ไม่ว่าจะในลักษณะใดๆ ก็ตาม สถาบันฯ จะไม่รับผิดชอบแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ความเห็นใดๆ ที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ถือว่าเป็นความคิดเห็นและมุมมองส่วนบุคคล โดยการตัดสินใจจะอยู่ภายใต้สมมุติฐานซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ สถาบันฯ ขอสงวนสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่อยู่ในรายงานฉบับนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้าแต่อย่างใด

อนึ่ง การใช้หรือเผยแพร่เนื้อหา และ/หรือข้อมูลใดๆ ในรายงานฉบับนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสถาบันฯ ถือเป็น การต้องห้ามโดยเด็ดขาด